

CONSECINȚELE APLICĂRII REFORMEI AGRARE DIN 1864 ÎN FOSTUL JUDEȚ PUTNA

CARCADIA GEORGETA

Între evenimentele secolului al XIX-lea, reforma agrară din 1864 ocupă un loc bine determinat, fixat de istoriografia românească în strînsă corelație cu semnificația și consecințele istorice pe care aceasta ie-a avut în planul dezvoltării social-economice și politice a țării.

Studierea problemei agrare, îndeosebi a celei între anii 1821—1864, rămîne una dintre temele importante ale istoriei, dat fiind rolul imens pe care țărănimea l-a avut în desfășurarea principalelor evenimente ale secolului, rol care a determinat, la rîndul său, impunerea pe primul plan al vieții social-economice a chestiunii agrare.

Privită astfel, putem afirma că reforma a fost o consecință firească a evoluției relațiilor agrare din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea cunoscute din diferite reglementări, așa cum au fost reformele lui Mavrocordat, prevederile Regulamentului organic privind agricultura, legiurile agrare din 1851 „Legiuirea pentru reciprocile drepturi și îndatoriri ale proprietarilor de pămînt” în Țara Românească și „Așezămîntul atîngător de regularea drepturilor și îndatoririlor proprietarilor de moșii și a locuitorilor lucrători de pămînt” — pentru Moldova, care au condus direct la acest rezultat — înfăptuirea reformei agrare.

Se ajunsese acum la un nod de contradicții care dacă ar fi rămas nedesfăcut, ar fi avut consecințe nefaste asupra întregii țări, lucru de care erau conștienți și marii proprietari de pămînt.

Mari prefaceri au loc acum în toate domeniile vieții poporului român, se încheia procesul de formare a pieții naționale și a națiunii române, se consolida conștiința de neam și de unitate națională care va culmina cu unirea Țării Românești și Moldova, la 1859.

Pe fondul acestor prefaceri, agricultura județului Putna, ca ramură economică și relații agrare, ca raporturi sociale, cunosc aceleași transformări care s-au produs în alte județe ale țării și care au condus la consolidarea relațiilor capitaliste în economia României.

Județul Putna, aflat în partea de sud-est a Moldovei cuprindea în limitele sale teritoriale aproximativ întinderea actuală a județului Vrancea și se mărginea, la sud cu județul Rm. Sărat, la est cu județul Galați, județele Tecuci și Bîrlad la nord și Transilvania la vest.

Conform statisticelor întocmite de Ion Ionescu de la Brad în lucrarea „Agricultura județului Putna” apărută în 1869, p. 63, județul era format din 85 de comune și 159 sate, iar din tabelul întocmit în urma analizei documentelor de arhivă locală, pentru aceeași perioadă, 92 de comune¹ grupate după ambele surse în 5 plăși Biliiești, Zăbrăuți, Gîrlele, Vrancea și Răcăciuni.

Ponderea economică a județului, în perioada la care ne referim, era deținută de agricultură, pentru practicarea căreia proprietarii mari de pământ erau preocupați din ce în ce mai mult de înzestrarea proprietăților lor cu mijloace de muncă mai perfecționate, de utilizarea diferitelor procedee de sporire a producției cerută de piața internă și externă. Dacă pînă în prima jumătate a secolului al XIX-lea, în județul Putna producția sporită se realiza prin introducerea de noi suprafețe în cultură, suprafețe rezultate din defrișări de terenuri ocupate de păduri (se făcea deci o agricultură intensivă) în cea de a doua jumătate a secolului respectiv, pe lîngă extinderea suprafețelor cultivate în defavoarea pădurilor și imășurilor, începe să-și facă prezența din ce în ce mai mult agricultura intensivă.

În cadrul evoluției economiei agrare românești, județul Putna avea un rol important la vremea respectivă, pentru că, așa cum o dovedesc documentele vremii și lucrările referitoare la temă, în 1859 suprafața județului era de 333.383 ha., reprezentînd aproximativ a 27-a parte din suprafața țării.

Sub aspectul compoziției sociale, în ajunul aplicării reformei agrare, județul Putna era caracterizat printr-o mare densitate a moșilor răzeșești față de restul proprietăților². Astfel, în anul 1864, în județ existau 17.062 proprietari răzeși, 79 mari proprietari, 67 arendași și 13.054 săteni fără pământ³.

Gospodăriile răzeșești dețineau în total suprafața de 11.497 ha., ceea ce reprezenta 78,6%⁴ din întinderea totală a județului, cifră depășită doar de proprietățile moșierești din Muscel care dețineau 85,3%⁵ din întinderea totală a județului lor.

Cît despre poziția geografică și condițiile climatice și de sol ale județului, constatăm că el cuprindea în întinderea sa atît zone de munte, cît și zone de deal și cîmpie, dispuse în trepte, începînd cu Munții Vrancei și terminînd cu Cîmpia Siretului, ceea ce a asigurat condiții prielnice dezvoltării culturii cerealiere, plantațiilor de pomi fructiferi și a viței de vie.

Malurile Putnei, ale Milcovului și Siretului au constituit un cadru favorabil dezvoltării legumiculturii, atît prin structura solului cît și prin existența sursei de apă pentru irigații.

1 Vezi anexa: Lista cuprinzînd comunele rurale și urbane, cf. Arhivelor Statului Vrancea, Fond Prefectura județului Putna, Ds. 9/1865, f. 8 ;

2 I. Adam și N. Marcu, *Studii despre dezvoltarea capitalismului în agricultura României (după reforma agrară din 1864)*. Editura de Stat pentru literatură economică, vol. I, București, 1956, anexa 1—3 ;

3 Ion Ionescu, *Agricultura județului Putna*, București, 1869, p. 83 ;

4 I. Adam și N. Marcu, *Opus citat*, vol. I, anexa 1 ;

5 Ibidem, anexa 1 ;

Deși în județ gospodăriile răzășești reprezentau cel mai mare număr de proprietari, din cele existente în perioada respectivă, acestea dețineau loturi mici de pământ, care, în genere, aveau productivitate redusă. Cele mai întinse terenuri cultivabile se aflau în zonele de deal și cîmpie, zone în care se aflau marile proprietăți deținute de cei 79 moșieri. Aceste mari suprafețe de teren agricol, în majoritatea lor puse la dispoziția culturilor cerealiere, erau lucrate de clăcași și săteni fără pământ. În urma reformei agrare, vom constata că un număr de 7.593 de clăcași, de pe aceste moșii au fost împroprietăriți pe vechile locuri cu o suprafață de pământ de 14.171,27 fâlc⁶.

În această perioadă, marii proprietari din județul Putna, interesați de profituri cât mai mari, au început să se preocupe tot mai mult de sporirea producției agricole, în special a cerealelor și vinului destinate pieții externe.

În cadrul acestei acțiuni au recurs la două mijloace care au coexistat înzestrarea moșiilor cu vite și unelte proprii, acordînd atenție achiziționării de inventar agricol mai perfecționat și utilizarea brațelor de muncă de care dispuneau, ale clăcașilor, pînă la reformă și ale micilor cultivatori și foștilor clăcași după 1864 prin mijlocirea învoielilor agricole, legiferate de guvern la 14—26 martie 1866.

Mai asistăm și la intensificarea pătrunderii muncii salariate în agricultura județului, brațele de muncă fiind, în multe cazuri, recrutate din rîndul străinilor din țările vecine.

Statisticile ne arată că din punct de vedere al repartiziiei principalelor unelte de muncă, în agricultura județului Putna existau înainte de reformă o situație deosebită față de celelalte județe ale țării: marii proprietari și arendași nu dețineau nici măcar 15% din inventarul agricol existent, în timp ce în restul țării acestora le revenea pînă la 50% din inventar.

Între ramurile agriculturii practicate în județul Putna ca: legumicultura, cultura cerealelor, cultura pomilor fructiferi etc., viticultura ocupa un loc important, dînd chiar nota specifică județului cu privire la ocupațiile locuitorilor lui. Deși depășită ca suprafață cultivată de cultura cerealelor, depășită și de dotarea tehnică (nedispunînd de inventar agricol mecanizat), această ocupație era prioritară în privința valorii ridicate a producției, precum și a cererii vinului pe piața internă și externă.

Renumitele podgorii Odobești, Panciu, Cotești, Jariștea, se bucurau de popularitate în vremea respectivă, unele păstrînd chiar tradiții și semne din epoci mai îndepărtate, așa cum rezultă din lucrările: C. C. Giurescu, „Istoricul podgoriei Odobești” și Gheorghe Untaru „Istoricul Podgoriei și a tîrgului Panciu din cele mai vechi timpuri și pînă în 1918”⁷.

6 Vezi anexa: Tabel cu numărul clăcașilor și pământul primit prin reforma agrară, pe categorii, din Arhivele statului Vrancea, Fond Prefectura județului Putna, Ds. 32/1887, f. 31—36;

7 Lucrare în curs de apariție cunoscută prin comunicarea făcută la sesiunea științifică organizată de Muzeul județean de istorie și etnografie Vrancea în 15 a XII-a 1977;

Importanța de care se bucura viticultura în economia județului Putna este atestată de însăși stema județului care reprezenta pe zeul vinului și al viței de vie, Bachus, călare pe un butoi avînd capul încununat cu viță de vie și ținînd în mînă o cupă cu vin;⁸ de steagul primăriei urbei Focșani cu aceeași emblemă, existent în colecțiile Muzeului județean de istorie, precum și alte mărturii.

În anii 1859—1860, Comisia statistică situa județul Putna pe primul loc în țară în privința culturii viței de vie, ca reprezentînd aproape 1/4 din totalul culturii similare din Moldova.⁹

Între localitățile județului, primul loc îl ocupa Odobeștiul, renumit cu mult înainte de epoca la care ne referim, cînd vinurile produse aici se exportau în Austria prin Bucovina, în Turcia, mai ales la Constantinopol și ajungeau chiar în Egipt.

Suprafața cultivabilă a Odobeștiului însumînd 299 fâlcii, avea 168 fâlcii teren arabil, 3 moșii și 7 grădini, viile ocupînd 110 fâlcii, adică circa 40% din totalul suprafeței, ceea ce reprezintă foarte mult, comparativ cu alte localități. Astfel, în Găgești, comună situată în vecinătatea Odobeștilor, din 337 fâlcii numai 7 erau cu vie; Gugești—Cîmpineanca, din 285 fâlcii numai 4 fâlcii erau cu vie¹⁰.

Viile, răspîndite uniform ca suprafață în comunele județului, se întîlnesc în toate plășile, deși plasa Vrancea, zonă de munte, în majoritate, avea întinderi foarte mici cultivate cu viță de vie. Plasa Gîrlele—Bilești cuprindea cea mai întinsă suprafață¹¹.

Sub rezerva că statisticile păstrate sînt uneori incomplete sau defectuos întocmite, eliminînd datele vizibil eronate, putem alcătui o statistică a evoluției culturii viței de vie în perioada dinainte și după reforma agrară din 1864¹².

ANUL	Hectare vie	Hectolitri vin	Media la ha
1864	3.651	79.163	21,6
1867	7.960	176.040	22,2

Urmărind în timp dezvoltarea viticulturii în anumite zone, vom constata că unele localități s-au specializat în cultura viței de vie, așa cum ne poate oferi drept exemplu, Odobeștiul, care în 1881 ajunsese la 1851 ha. ocupate cu vii¹³, Crucea de Jos — Panciu — care avea 1.650 ha. în 1885.

Paralel cu preocupările pentru dezvoltarea producției asistăm și la dezvoltarea și perfecționarea utilajelor destinate prelucrării cerealelor

8 Vezi anexa: Imaginea nr. 1 reprezentînd sigiliul municipalității Focșani la 1862, după Unire, existent în colecțiile Muzeului de istorie din Focșani;

9 Dezvoltarea economică a Moldovei între anii 1848—1864, Editura Academiei R.P.R., Iași, 1963, p. 125;

10 Ion Ionescu, *Agricultura județului Putna*, București, 1869, p. 275—276;

11 Filiala Arhivelor Statului Vrancea, Fond Prefectura județului Putna, Ds. 13/1869, f. 70;

12 Ibidem, Ds. 29/1868, f. 349—350;

13 Ibidem, Ds. 1/1882, f. 108;

sau de vinificație, aspecte constatate în special după reforma agrară din 1864, la care ne vom referi la capitolul respectiv. Menționăm doar, că morile reprezentau în anul 1863 o cifră importantă, în comparație cu numărul total al instalațiilor industriale din județ și chiar cu cel al altor județe din Moldova, apariția lor fiind favorizată și de existența cursurilor repezi și de energia eoliană, din zona de munte care le puneau în mișcare. O statistică din anul amintit — 1863 — situa județul Putna pe locul I în privința numărului de mori, pe locurile următoare aflându-se județul Covurlui și Neamț. Cel mai mare număr de mori se aflau în Plășile Vrancea și Zăbrăuți. De cele mai multe ori, acestea existau în complexe industriale țărănești mori cu pive, dirste, joa-găre ¹⁴.

Relațiile sociale existente între clasele și păturile sociale cuprinse în sfera economiei agrare, în perioada la care ne referim, aveau și pe teritoriul fostului județ Putna același caracter, de dominație, împilare și exploatare ca și în alte zone ale țării.

Țărănimea putneană, clăcașii, truditore pe moșiile boierești și mi-năstirești, lipsită de pământ, era receptivă la toate mișcările care promiteau transformări și reforme. Este și motivul pentru care țăranii de aici ca și cei de pretutindeni au sprijinit Unirea legînd de ea nădejtile ei dintotdeauna, obținerea unei vieții mai bune.

Reforma agrară din 1864, rodul luptei țărănimii, a fost așteptată de multă vreme și, deși nu a fost o operă completă, a însemnat emanciparea țărănimii române.

Și în județul Putna aplicarea reformei a fost împiedicată de rezistența marilor proprietari care prin tot felul de mijloace căutau să se sustragă de la acordarea de pământ țăranilor. Printre metodele folosite de ei în sustragerea de la împroprietărire întîlnim refuzul de a participa la comisiile de plasă, în comisiile de măsurătoare ad-hoc, trecerea moșilor dintr-o categorie în alta, alungarea țăranilor de pe moșie, intimidarea clăcașilor, întocmirea unor cereri false cum că țăranii ar renunța de bunăvoie la pământ. Acestea făceau necesare intervenția organelor centrale și locale ale puterii de stat pentru a se putea restabili situația.

După datele furnizate de documentele de arhivă locală pentru Putna au fost înregistrați 7.593 de clăcași iar din statisticile întocmite de Ion Ionescu de la Brad reieșeau 13.054 de săteni fără pământ și 19.000 razeși. Comisiile de plasă au constatat numai 7.593 clăcași categorisiți astfel 1.009 frunțași, 3.335 mijlocași, 1.667 pălmași, iar 1.601 au primit loturi de casă. Toți aceștia au primit 22.021 fâlcă și 16 2/3 prăjini pentru care au plătit suma de 5.489.434 galbeni.

Din statisticile vremii deducem că situația socială a comunelor județului diferă mult, acest lucru se constată din terenurile primite prin împroprietărire care știm că se dădeau pe categorii de clăcași cît și din suma plătită pentru despăgubirea plății.

14 Vezi anexa: Moara și dirsta din zona montană a Vrancei conservate în Rezervația de arhitectură populară din Crîngul Petrești, județul Vrancea; <http://cimec.ro/> <http://muzeulvrancei.ro>

Raportind suprafața pe care au primit-o țărani de la stat prin improprietărire cu cea primită de la marii moșieri, se constată că pe moșiile statului procentul a fost mult mai mare, mai ales pentru țărani din prima categorie.

În ce privește despăgubirile primite de boieri pentru răscumpărarea clăcii, din documentele vremii rezultă că acestea au fost suportate greu de țărănime mai ales în anii de secetă care au urmat reformei agrare din 1864. Uneori țărani au fost puși să plătească despăgubiri mai mari, din cauza trecerii moșiei dintr-o categorie inferioară în alta superioară.

Ca urmare a aplicării nedrepte a reformei agrare, a încălcării legii rurale prin diferite metode, sînt trimise guvernului și domnitorului numeroase reclamații așa cum fac țărani din localitățile Bilca, Borșani, Răstoaca, Păunești, Burcioaia, Bilești, Călien, Mircești, care, în afară de faptul că li s-a dat pămînturi proaste, reclamau că și despăgubirile sînt prea mari.

Reforma agrară din 1864, cu toate limitele impuse de cadrul social-politic al orînduirii de atunci, reprezintă un eveniment important în conjunctura epocii istorice din a doua jumătate a secolului al XIX-lea cu consecințele firești asupra societății românești, privind structura de clasă și dezvoltarea economică a țării.

Deși reprezintă un pas important pe calea transformării capitale a agriculturii românești și marchează o nouă etapă a avîntului economico-social, reforma agrară păstrează limitele ei impuse atît prin modul în care a fost concepută cît și, în special, prin modul în care a fost aplicată de cei lezați prin prevederile legii rurale. În primul rînd n-a desființat baza economică a clasei marilor proprietari funciari ; circa 70% din terenurile cultivabile rămîind încă în mîna lor și a statului. Neavînd suficient pămînt pentru a-și crea acea independență economică, majoritatea sătenilor a căzut sub dominația moșierilor și a arendașilor prin legiuirea învoielilor agricole.

Este știut că în economia României în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ponderea era deținută de agricultură, în care se mențineau relații feudale și sistemul muncii bazat pe clacă. Reforma agrară a zdruncinat din temelii acest sistem și a dat un impuls puternic dezvoltării capitalismului în agricultură. Asistăm de asemenea, la o parțială reorganizare a teritoriilor cultivate, precum și la preocuparea cultivatorilor mari și mici de a-și înzestra gospodăriile cu mijloace de muncă perfecționate, de a utiliza procedee de muncă cu o productivitate sporită pentru că și piața internă și externă cerea din ce în ce mai multe produse, situație valabilă și pentru județul Putna.

Dacă în perioada precedentă celei de care ne ocupăm, respectiv în prima jumătate a secolului al XIX-lea și chiar înainte de reforma agrară, sporirea producției se realiza mai mult prin extinderea suprafețelor cultivate, pe seama pădurilor defrișate și a islazurilor deșeluite, după reformă constatăm orientări pentru agricultura intensivă.

Suprafața agricolă a județului Putna era considerabilă, reprezentînd a 27-a parte din totalul suprafeței agricole a țării cu pondere însemnată de produse agricole pe piața internă și externă.

Din punct de vedere al repartizării terenurilor agricole în cadrul județului, întințitatea o deținea plasa Biliiești care cuprindea cele mai întinse suprafețe cultivabile cu cele mai multe moșii.

În sprijinul ideii menționate, că reforma agrară a încurajat introducerea tehnicii noi în cultura solului, ne pot veni câteva date statistice privind dotarea cu mașini a agriculturii județului. Astfel, dacă în anul 1860 nu exista nici un plug cu aburi, nici o secerătoare mecanică și doar o singură mașină de treier acționată cu forța aburilor, în 1831 existau 4 pluguri cu aburi, 8 secerători și 37 mașini de treierat. Dintre mașinile de treierat, 27 erau numai în plasa Biliiești. Desigur că introducerea tehnicii noi se datorează și altor cauze, mai ales dezvoltării industriei, a tehnicii noi care cunoaște la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX un avânt.

În ce privește plugurile trase de animale existau în 1860 2.400 asemenea atelaje în micile gospodării țărănești și 452 ale moșierilor, iar în 1891, mica gospodărie avea 3.147 și moșierii 1.832 pluguri¹⁵.

Pe lângă îmbogățirea și modernizarea inventarului în agricultura județului se constată și introducerea unor noi culturi de cereale cu productivitate mărită¹⁶ și a utilizării îngrășămintelor naturale pentru fertilizarea solului — gunoiul de grajd și în anumite zone borhotul rezultat de la numeroasele velnițe și poverne existente în județ¹⁷.

Pe malurile cursurilor de apă, unde terenurile se pretau, se cultivau legume pentru udatul cărora se foloseau sisteme de irigații bazate pe canale de captare a apei din Putna, Siret, Troțuș sau Milcov.

Ceea ce dădea notă specifică județului Putna era viticultura, deși ca întindere nu deținea cea mai mare suprafață între celelalte culturi. Chiar înainte de reformă, în anul 1860, Comisia statistică situa județul Putna pe primul loc în țară în privința culturilor viței de vie, care prezenta 1/4 din totalul culturilor acestui arbust din Moldova¹⁸.

În perioada la care ne referim această armură a economiei agrare a cunoscut o dezvoltare și mai accentuată, accentul căzînd pe productivitatea culturii respective și pe celelalte produse rezultate. Viile produse pe aceste meleaguri erau recunoscute și peste graniță : în Austria, Bucovina, Turcia și chiar în Egipt¹⁹.

Deși statisticile păstrate sînt incomplete sau defectuos întocmite, coroborate și comparate cu alte surse de informații permit alcătuirea unui tablou al evoluției culturii viței de vie și a producției obținute în etape diferite²⁰.

15 Arhivele Statului Vrancea, Fond Prefectura județului Putna, Ds. 6/1891, f. 31—32 ;

16 Ion Ionescu, **Agricultura județului Putna**, București, 1869, p. 557 ;

17 Arhivele Statului Vrancea, Fond Prefectura județului Putna, Ds. 10/1898, f. 156 ;

18 Dezvoltarea economiei Moldovei între anii 1848—1864, Editura Academiei R.P.R., Iași, 1963, p. 25 ;

19 Ion Ionescu, opus citat, p. 275—276 ;

20 Arhivele Statului Vrancea, Fond Prefectura județului Putna, Ds. 39/1868, f. 349—350 ; Ds. 1/1882, f. 96 ; Ds. 29/1894, f. 56 ;

ANUL	Hectare vie	Hectolitri vin	Media la ha
1867	3.651	79.163	21,6
1882	7.906	176.040	22,2
1893	11.248	249.936	22,5
1896	13.328	748.764	56,1
1898	14.273	708.785	43,4

În acești ani unele localități s-au specializat în cultura viței de vie. În anul 1881, în jurul Odobeștilor existau întinse zone de podgorii care ocupau suprafața de 1851 ha²¹. Comuna Crucea de Sus, plasa Zăbrăuți (în bazinul Panciu) avea în anul 1885 160 ha vie²². Sub aspectul cantitativ și calitativ, podgoria Odobești era pe locul întâi nu numai în cadrul județului ci raportat în întreaga țară.

În această podgorie erau renumite atât vinurile albe cât și soiurile roșii, cel mai căutat fiind vinul alb tămîios, al cărui preț maxim era de 9 lei vadra în anul 1882²³, comparativ cu vinul produs în unele localități din județ al cărui preț era în jur de 1 leu vadra²⁴.

Beneficiile aduse de practicarea viticulturii au atras după sine atragerea unui număr mai mare de cultivatori în această sferă a producției agricole. Numărul lor se cifra la 12.442 proprietari viticoli în 1893.

Gvernul interesat în creșterea cifrei de export, susținută de vinurile produse în podgoriile județului Putna, a acordat o atenție deosebită încurajării viticulturii, recomandînd unei societăți franco-române achiziționarea vinurilor de Odobești²⁵.

Măsurile luate pentru creșterea viticulturii prin organizarea și asigurarea de cadre de specialitate, protecția împotriva dăunătorilor viței de vie, procurarea soiurilor rezistente și productive etc., au făcut ca rezultatele să fie satisfăcătoare. Astfel în 1900, în cadrul expoziției naționale de la Paris, județul Putna a fost reprezentat de vinurile apreciate aduse de la Panciu și Odobești.

Din studiile efectuate, atât de arhivă cât și în alte materiale bibliografice, nu am întîlnit cazuri de împroprietărire a țăranilor cu suprafețe cultivate cu vii. Explicația constă în faptul că țăranii clăcași nu lucrau asemenea suprafețe prin învoielile agricole.

Aplicarea reformei agrare din 1864 și deci eliberarea unei mari părți a țăranimii de obligațiile față de proprietari și transformarea lor în producători direcți pentru piață, a stimulat dezvoltarea comerțului cu cereale și implicit dezvoltarea culturii cerealiere. Cultura cerealelor ocupa locul al doilea ca pondere și primul ca întindere a suprafețelor destinate, după vița de vie.

21 Arhivele Statului Vrancea, Fond Prefectura județului Putna, Ds. 1 bis/1882, f. 108 ;

22 Ibidem, Ds. 5/1885, f. 118—134 ;

23 Ibidem, Ds. 1 bis/1882, f. 108 ;

24 Ibidem, f. 108 ;

25 Ibidem, f. 58 ;

Se constată, după reformă, creșterea suprafețelor cultivate cu porumb și grâu, în special, dar și a celor semănate cu orz, secară și alte plante.

Porumbul constituind elementul de bază în alimentația țărânului, cunoaște cea mai mare cultură pe terenurile țărănești. Spre exemplificare menționăm că în anul 1895 din cele 8949 ha. cultivate cu porumb, în plasa Răcăciuni, numai 2280 ha aparțineau marii proprietăți, diferența revenea micilor proprietari ²⁶.

Culturile de grâu aparțineau mai mult marilor proprietari și reprezentau circa 1/5 față de cele de porumb. Exemple în 1864, în întreg județul s-au semănat 1.931 ha. cu grâu și 6.287 cu porumb; în 1867, 1.879 ha cu grâu și 9.746 ha cu porumb, iar în 1898 la cele 6.889 ha cu grâu corespundea 37.457 ha cu porumb.

Privind în ansamblu culturile cerealiere în județ, constatăm, atât creșterea suprafețelor destinate acestora cât și a producției obținute, dezvoltarea aceasta fiind însoțită de nestabilitatea datorată de cele mai multe ori calamităților. În perioada 1 aprilie 1888—1 octombrie 1889, numai în plasa Gîrlele—Biliești a fost distrusă de grindină și incendii o suprafață de 4.959 ha semănături, iar în anul 1894 producția a suferit scăderi calitative și cantitative datorită secetei din acel an ²⁷.

În afară de cerealele amintite, s-au introdus și dezvoltat cultura plantelor tehnice, în special sfecla de zahăr. În plasa Răcăciuni se cultiva la 1891 pe o suprafață de 833 ha cu o producție de 8.296.364 ha ²⁸. Cu câțiva ani mai târziu — respectiv în 1898 suprafața cultivată era de 2.027 ha., iar producția de 54.479.000 kg.

Ca urmare a dezvoltării agriculturii capitaliste după reforma agrară, constatăm și o creștere corespunzătoare a industriei prelucrătoare, în special în acele ramuri ce foloseau materia primă rezultată din agricultură. Între acestea amintim industria de producere a alcoolului — velnițe și poverne — în 1882 existau 1.082 asemenea instalații iar în 1887 numărul lor crește la 1.342 ²⁹. În 1896 numărul ocestora ajunsese la 329 între care unele erau puse în mișcare de forța aburilor ³⁰.

Consecințele pe plan social rezultate prin aplicarea reformei agrare au fost și pe teritoriul județului Putna ca și în întreaga țară. Regimul feudal în ansamblul său a fost subminat. Clasa marilor proprietari funciari a rămas însă o clasă cu puternice poziții economice care s-au făcut simțite în exercitarea puterii politice de stat a acestei clase cât și în relațiile cu țărănimea.

26 Arhivele Statului Vrancea, Fond Prefectura județului Putna, Ds. 39/1896;

27 Arhivele Statului Vrancea, Fond Prefectura județului Putna, Ds. 79/1892, f. 46;

28 Ibidem, Ds. 30/1898, f. 55;

29 Dezvoltarea economiei în Moldova între anii 1848—1864, Editura Academiei R.P.R., Iași, 1865, p. 13;

30 Vezi anexa: Tipuri de mori și dirse conservate în Rezervația de arhitectură populară a Muzeului vrancean, provenite din comunele Andreiașu și Nistorești;

Așa cum se menționa mai sus, sătenii n-au primit pământ suficient și nici din cel mai roditor, fapt pentru care mai mulți dintre ei, pentru a-și îndestula traiul au fost nevoiți să accepte regimul dependenței față de moșieri impus prin învoielile agricole. Alții neputându-se achita de obligațiile de răscumpărare cedau pământul în favoarea comunelor rurale sau a moșiei unor moșieri, arendași cămătari, preoți etc., care se obligau să achite ratele datorate foștilor proprietari. Rămăși fără pământ, unii dintre țăranii din județ luau drumul întreprinderilor industriale din orașe, puține la număr în comparație cu alte regiuni, sau al exploatărilor forestiere, oferind mină de lucru efitină. Între întreprinderile care au luat naștere la sfârșitul secolului XIX se pot aminti Fabrica de zahăr „Danubiana” de la Sascut care funcționa în 1875, Fabrica „Chimica” Mărășești cu sediul în orașul Mărășești, care a luat ființă în 1879, tot în această ultimă localitate exista o fabrică de zahăr considerată ca una din cele patru mari întreprinderi de profil din țară și avea la sfârșitul secolului trecut un număr de 500 muncitori ³¹

Întreprinderi mai mici existau în Focșani, atestate la 1886 două tăbăcării o fabrică de teracotă, una de frîghii și căpestre, două fabrici de perii, fabrici de luminări de ceară. La Adjud era o fabrică de frîghii, trei fabrici de tăbăcărie, patru fabrici de rachiu, 11 ateliere de olărie, 10 cărămidării, iar la Odobești 55 fabrici de rachiu ³².

Lucrînd în aceste întreprinderi unii dintre foștii clăcași au contribuit la formarea și completarea rîndurilor proletariatului orășenesc român și fac prezența, în această poziție socială în lupta de clasă, dusă împotriva exploatării capitaliste, așa cum documentele locale consemnează.

La nivelul județului Putna, urmările aplicării reformei agrare au avut și unele particularități impuse de condițiile specifice zonei sau create de calamități naturale. Astfel, anii 1865 și 1866 au fost mai secetoși care au accentuat starea de mizerie a țăranilor împroprietăriți. Urmare a acestei situații mulți țăranii pentru a se achita de datoria de răscumpărarea clăcii și-au angajat brațele. — în lipsa banilor pe timp de 4—5 ani viitori. Dacă nu-și puteau achita obligațiile nici în acest mod, loturile treceau pe seama comunelor sau a unor acaparatori care se angajau să achite despăgubirile. În 1879 din cele 7.000 de loturi cîte existau în țară înstrăinate de către împroprietăriți, un număr de 450, reprezentînd circa 3% se aflau în județul Putna.

Intervențiile organelor centrale, prin circulare sau legi nu au putut salva loturile sătenilor împroprietăriți de abuzurile moșierilor și arendașilor care, sub pretexte diferite, închiriere, donație, ipotecare sau chiar vînzare — au rămas în continuare în stăpînirea acestor loturi.

Reforma agrară din 1864 rămîne unul din cele mai importante evenimente din istoria modernă a României, așa cum pe drept cuvînt este apreciată de istoricii și istoriografia noastră, pentru că a subminat ba-

31 Alecu Lenco, **Pagini de istorie locală**, în *Coordonate culturale vrîncene*, Focșani, 1971, p. 5;

32 Alecu Lenco, **Pagini de istorie locală**, în *Coordonate culturale vrîncene*, Focșani, 1971, p. 5.

zele orînduirii feudale în agricultură, a desființat claca și dependența personală a țăranului față de feudal, a împroprietărit majoritatea clăcașilor și a dat un puternic impuls dezvoltării producției de mărfuri agro-alimentare și progresului societății românești în general. Totodată a impulsionat circulația de mărfuri și folosirea forței de muncă salariate, contribuind efectiv la dezvoltarea pieței interne.

Atribuind loturi diferite ca întindere celor trei categorii de țărani, a contribuit la stratificarea țăranimii și, deci, la crearea chiaburimii și sărăcimii satelor. A neglijat o parte a țăranimii, însurăteii și alte categorii, cărora le-a venit rîndul după războiul de independență prin aplicarea integrală a legiurii agrare și prin vînzarea către săteni a unor proprietăți aparținînd statului.

JUDEȚUL PUTNA

Lista cu numele comunelor rurale și urbane cum s-a întocmit după legea comunală

Nr. comunelor	Denumirea comunelor	Nr. comunelor	Denumirea comunelor
Plasa Răcăciuni		23	Urechești
1	Parava	24	Coțofănești
2	Dragosteni	25	Bilca
3	Orbenii de Sus	26	Borsani
4	Orbenii de Jos	Plasa Zăbrăuți	
5	Scurta	27	Străoane de Sus
6	Cucova	28	Movilița
7	Valea Seacă	29	Păunești cu Bou
8	Mîndrișca	30	Mărăști
9	Picești	31	Ghimicești cu Sperieți
10	Sascut	32	Pîioasa cu Varnița
11	Contești	33	Satu nou cu Crucea Jos
12	Bercești	34	Străoane de Sus cu Repedea
13	Adjud	35	Verdea
14	Burcoia	36	Crucea de Susu
15	Domnești	37	Ciurucu cu Gogoiu
16	Pufești	38	Monăstirea
17	Călimănești	39	Cîmpurile
18	Pădureni	40	Muncelu
19	Ruginești	41	Soveja
20	Anghelești	42	Diocheți
21	Copăcești		
22	Lunca-Dochii		

Nr. comunelor	Denumirea comunelor	Nr. comunelor	Denumirea comunelor
43	Vidantia		Plasa Girlele
44	Fitionești	67	Vărsătura
	Plasa Vrancea	68	Șindrilarii de Jos
45	Nereju	69	Miera (Mera)
46	Spulber	70	Pățești
47	Paltin	71	Găgești
48	Prahuda	72	Bolotești
49	Năruja	73	Codru Sîrbilor
50	Nistoricești	74	Clipicești
51	Herăstrău	75	Irești
52	Vasuiu	76	Bătinești
53	Spinești	77	Jariștea
54	Hăulișca		Plasa Bilești
55	Păulești	78	Nămoloasa Checru și Blihan
56	Coza	79	Tîrgul Nămoaloasa
57	Tulnici	80	Costieni
58	Negrilești	81	Nănești
59	Bîrsești (Vrîncioaia)	82	Călienii cu Maluri
60	Poiana	83	Vulturii de Jos
61	Prisaca	84	Vulturii de Sus
62	Podurile	85	Răstoaca
63	Colacu	86	Svorăște
64	Tichiriș	87	Rădulești
65	Găuri	88	Mircești
66	Vidra	89	Făurei
		90	Mărășești
		91	Ciușlea
		92	Suraia—Dimanciu

ARHIVELE STATULUI, Fondul Prefecturii Județul Putna
Ds. 32/1867, f. 31—36.

- PE MOȘILE PARTICULARE

Nr. clăcașilor pe categorii

cu 4 boi	cu 2 boi	cu brațele	lot casă	
545	2.261	1.058	1.149	5.013

Pământul primit de clăcași pe categorii

2.860,58 2/3	8.636,64 1/3	2.513,74	159,70	14.171,27
--------------	--------------	----------	--------	-----------

<http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

PE DOMENIILE STATULUI

Nr. clăcășilor pe categorii

464	1 074	609	433	2.580
-----	-------	-----	-----	-------

Pământul primit de clăcăși — pe categorii

2.821,80 1/3	3.981,52 1/3	1.490,20	55,40	7.849,26 2/3
--------------	--------------	----------	-------	--------------

CONSÉQUANCES DE L'APLICATION DE LA RÉFORME AGRAIRE DE 1864
DANS L'ANCIEN DISTRICT DE PUTNA

Résumé

L'article se réfère à l'application de la réforme agraire de 1864 dans l'ancien district Putna et ses conséquences dans le domaine de la vie économique et sociale.

Tout comme dans le pays entier l'application de la réforme agraire dans l'ancien district de Putna, cahote complément le système de travail basé sur corvée et donne la possibilité du développement des relations capitalistes dans l'agriculture, et cela déterminera une série de réformes.

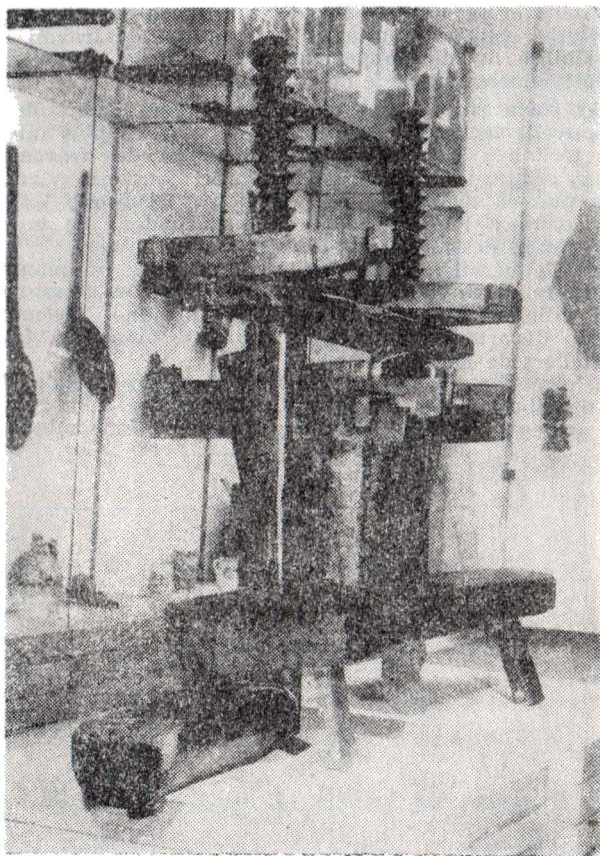
On élargit les surfaces cultivées et on passe vers l'agriculture intensive en introduisant la nouvelle technique et utilisant de plus en plus intense les fumiers on organise les teritoires cultivés et on introduise de neoveaux cultures, on élargit les vieilles comme : viticulture concentrée dans des vignobles renommés des céréales, des plantes techniques, on développe beaucoup les industries liées de l'agriculture comme : l'industrie de la panification, de la fabrication des eaux-de-vie, de l'usinage des matériaux textiles.

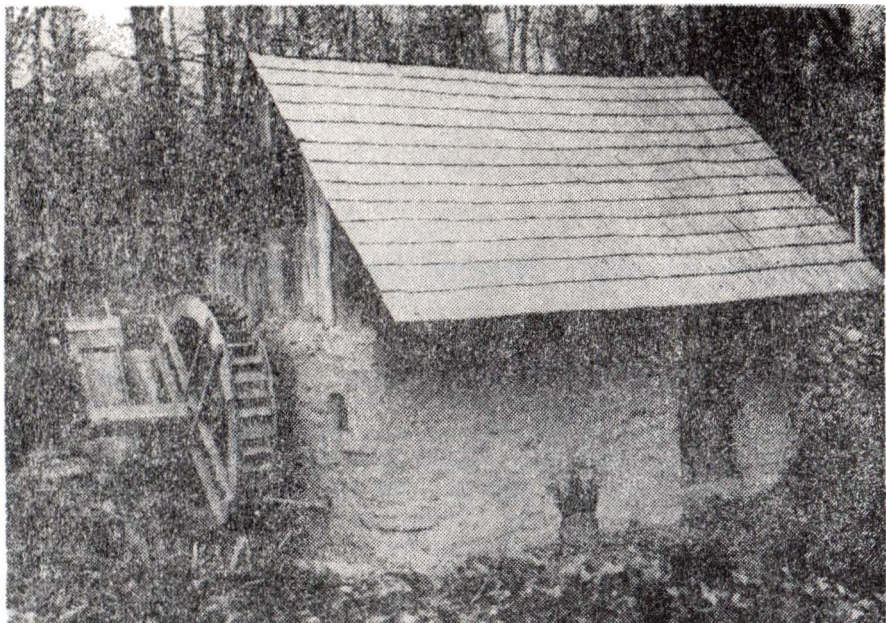
A la suite de l'eliberation des paysans et à cause du manque de la terre pour vivres, beaucoup de paysans quittent les villages et grossissent les rang du prolétariat de la ville, en s'engageant dans les fabriques récemment construites sur le territoire du département : fabrique chimique Mărășești, fabrique de sucre Sascut, certains ateliers de Focșani.

Par les transformations produites dans la structure sociale de département, par la nouvelle distribution des terres cultivables grâce à la réforme agraire de 1864, a lieu le processus général du développement économique sous tous ses aspects.



Simbolul heraldic al municipității orașului Focșani, 1862.





Dîrstă — comuna Nistorești.

